

Гаєва Катерина Ярославівна, Ходорковська Олександра Андріївна

студентки 1-го курсу магістратури

факультету міжнародно-правових відносин

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОГО ЗАХИСТУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

В галузі дипломатичного захисту можна помітити перенаправлення фокусу із захисту інтересів фізичних осіб на захист інтересів корпорацій, транспортування робітників, грошей, товарів тощо, тобто тих інтересів, що стосуються юридичних осіб. Ця тема є актуальною, оскільки питання дипломатичного захисту юридичних осіб не є врегульованим на законодавчому рівні і не достатньо висвітлено у науці міжнародного права.

Комісія міжнародного права ООН розробила Проект статей щодо дипломатичного захисту ще у 2006 році, але, незважаючи на це, питання дипломатичного захисту не було розглянуто в повній мірі. Вчені-юристи переконані, найближчими роками країнам знадобиться захист у дипломатичному полі вже не тільки в теорії, а і на практиці. Але, крім того, що відсутній міжнародний акт щодо цього питання, існують колізії у законодавстві на національному рівні у галузі дипломатичного захисту юридичних осіб [4, с. 178].

Вивченням дипломатичного захисту юридичних осіб займалися безліч зарубіжних дослідників, серед яких можна виділити: С. Аме-расінґа, А. Вермеєр-Кюнцлі, Ш. Содікова, Д. Гвоздецького, та інших. У нашій країні тема була висвітлена в деяких працях юристів-міжнародників, проте комплексно досліджена не була.

Зазвичай, якщо ми говоримо про захист фізичної особи, то його здійснює держава, в якій така особа має громадянство, але, якщо це стосується юридичної особи, то такий захист виконує держава її національності. Саме термін «національність» визначає належність юридичної особи до окремої держави. Можна зазначити, що цей термін є більш доктринальним і не зустрічається в нормативних актах, які стосуються юридичних осіб. Тобто це свого роду правова фікція, що використовується для визначення правового зв'язку юридичної особи з державою.

Поняття «національність» юридичної особи дуже детально досліджувалося у міжнародному приватному праві. Так, Л. П. Ануфрі-

ева підкреслює, що ця категорія використовується лише для зручності, в юридичному розумінні не розглядається при характеристиці юридичних осіб [3, с. 40]. Ю. М. Юмашев звертає увагу, що питання «національності» компанії – це питання, яке визначає її юридичний статус.

Існує багато судових рішень, які стосуються саме дипломатичного захисту юридичних осіб та власників акцій. Одним з таких є рішення у Справі про компанію «Барселона трекшн», винесене Міжнародним Судом в 1970 році [2, с. 335].

«Барселона трекшн, лайт енд пауер лімітед» – компанія, інкорпорована в 1911 році. У Торонто знаходилося її головне відділення, що здійснювало свою діяльність в Іспанії. Після Першої світової війни більша частина акцій компанії належала бельгійським фізичним та юридичним особам (близько 88% акцій). Згодом, іспанська влада вжила заходи, через які компанія стала нерентабельною, тому Бельгія, держава громадянства більшості учасників подала позов проти Іспанії з вимогою про надання відшкодування, хоча державою, якій належить національність корпорації була Канада.

Важливо розуміти, як правильно визначити країну, в якій визначається національність компанії для того, щоб задіяти дипломатичний захист юридичної особи. Однак в сучасних правових системах така національність може бути встановлена різними способами. Саме для цього Комісія міжнародного права вирішила створити єдине правило, яке буде функціонувати для встановлення держави національності компанії.

У статті 9 Проекту документу про дипломатичний захист підкреслюється: «Для цілей дипломатичного захисту корпорації під державою національності розуміється держава, за законодавством якої ця корпорація була створена. Але коли таке підприємство керується особами, що належать до громадянства, або мають національність іншої держави або інших держав, і не проводить великої комерційної діяльності в державі, в якій вона була створена, і якщо місце, з якого відбувається управління компанією і в якому розташовані органи фінансового контролю цієї корпорації знаходиться в іншій державі, то державою національності вважається ця остання держава» [1].

Встановлюючи цей загальний принцип, Комісія слідувала правилу, яке було прийнятим в багатьох державах. Також враховувалася думка Міжнародного Суду у Справі «Barcelona Traction». Судовий орган

звернув увагу, що міжнародне право «дозволяє користуватися дипломатичним захистом юридичному суб'єкту у країні, за законами якої він був створений і на території якої він має встановлений в установчих документах офіс». Суд також наголосив на тому, що крім місця інкорпорації та реєстрації будівлі управління, важливо мати постійні та тісні взаємини між державою, яка здійснює захист, і компанією.

Комісія прислухалася до думки Суду, та крім того зазначила, що в певних державах така національність визначається не тільки за місцем інкорпорації, а й за іншими властивостями. Тому компанія може отримати дипломатичний захист і від іншої держави, у випадку, якщо між ними є зв'язок, незалежно від місця її заснування.

Отже, розглянувши проблему міжнародного захисту, можна зробити висновок, що Комісія міжнародного права, обговорюючи Проект міжнародного документу, зробила акцент на корпораціях, оскільки це питання є найбільш важливим на практиці. Незважаючи на це, більшість учасників Комісії вважають, що основні положення, які стосуються корпорацій, можуть використовуватися в окремих випадках і для того, щоб надати захист іншим видам юридичних осіб. У висновку необхідно зазначити, що потреба у міжнародних документах та законодавстві щодо дипломатичного захисту вкрай висока, особливо що стосується юридичних осіб, які не реалізують економічну діяльність.

Список використаних джерел

1. Draft articles on Diplomatic Protection. Official Records of the General Assembly. 2006. Sixty-first Session. Supplement №10 (A/61/10). 5p. URL: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_8_2006.pdf.
2. Proceedings of the American Society of International Law at its 65-th Annual Meeting, Washington, D. C, April 29-May 1, 1971. Seventh Session, Saturday, May 1, 1971. Round Table: Toward More Adequate Diplomatic Protection of Private Claims: «Aris Gloves», «Barcelona Traction», and Beyond. *American Journal of International Law*. 1971. Vol. 65. №4. P. 333-365.
3. Ануфрієва Л. П. Міжнародне приватне право: Особлива частина. [Т.2]. М.: БЕК. 2000. 656 с.
4. Сіваш О. М. Дипломатичний захист як форма захисту прав громадян за кордоном. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права* : зб. наук. ст. за матер. І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова (м. Харків, 27 листоп. 2015 р.) : у 2 ч. Харків, 2015. Ч. 1. С. 177-185.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Каненберг-Сандул О. К.